

Vztah zákona zvláštního a obecného

O vylučujícím vztahu zákona zvláštního a zákona obecného lze hovořit jen tam, kde se rozsah úpravy těchto zákonů z hlediska jejich časové, osobní a popř. místní působnosti alespoň do určité míry překrývá a kde jde o úpravu právních vztahů shodné povahy (věcná působnost právních norem). Zákony, které jsou ve vztahu obecného a zvláštního, musí tedy být alespoň v části své úpravy platné a účinné pro stejnou dobu a stejné území a musí upravovat stejná práva a povinnosti týchž subjektů.

O vylučujícím vztahu zákona zvláštního a zákona obecného lze hovořit jen tam, kde se rozsah úpravy těchto zákonů z hlediska jejich časové, osobní a popř. místní působnosti alespoň do určité míry překrývá a kde jde o úpravu právních vztahů shodné povahy (věcná působnost právních norem). Zákony, které jsou ve vztahu obecného a zvláštního, musí tedy být alespoň v části své úpravy platné a účinné pro stejnou dobu a stejné území a musí upravovat stejná práva a povinnosti týchž subjektů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 2097/2001, ze dne 12.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců: A) V. Š., B) M. Š., C) J. Š., D) V. Š., a E) V. Š., všech zastoupených advokátkou, proti žalovaným: 1) P. k. a v. t., s. p. v likvidaci, zastoupenému advokátem, 2) obci h. m. P., zastoupené advokátem, 3) T. s. r. o, 4) P. P. s. r. o., zastoupené advokátem, 5) Městské části P., o určení vlastnictví, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 16 C 3/96, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. března 2001, č. j. 18 Co 2/2001-179, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. března 2001, č. j. 18 Co 2/2001-179, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 4 (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 11. ledna 2000, č. j. 16 C 3/96-112, zamítl žalobu, aby soud určil, že žalobci jsou vlastníky pozemků, a to žalobkyně A) v rozsahu „ a žalobci B) až E) každý v rozsahu 1/8, zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu P. pro kat. území H. - vodní nádrž o výměře 1797 m² zapsaného na LV č. 4 dosud ve prospěch žalovaného 1), č. kat. 852/1 - staveniště o výměře 7183 m² na LV č. 262 ve prospěch žalované 2), č. kat. 852/32 - zastavěná plocha bez stavby o výměře 37 m², č. kat. 852/33 - zastavěná plocha bez domu o výměře 295 m², č. kat. 852/34 - zastavěná plocha bez domu o výměře 294 m² a č. kat. 852/35 - zastavěná plocha bez domu o výměře 238 m² na LV č. 680 ve prospěch žalované 2), č. kat. 32/1 - ostatní manipulační plocha o výměře 6413 m², č. kat. 32/2 - zastavěná plocha (stavební objekt) o výměře 724 m², č. kat. 32/3 - zastavěná plocha (garáž) o výměře 854 m² a č. kat. 32/4 - zastavěná plocha (technická vybavenost) o výměře 49 m² na LV č.644 ve prospěch žalovaného 3), č. kat. 32/5 - zastavěná plocha (stavební objekt) o výměře 556 m² a č. kat. 32/6 - ostatní jiná plocha o výměře 547 m² na LV č. 22 ve prospěch žalované 4) a č. kat. 428 - staveniště o výměře 26201 m² na LV č. 262 ve prospěch Školské správy ONV P. Současně zamítl žalobu, aby soud určil, že žalobci nejsou zavázáni ze zástavní smlouvy a ze smlouvy o předkupním právu uvedených v části C na LV č. 644, a aby žalobci byli jako vlastníci zapsáni u Katastrálního úřadu P. na novém listu vlastnictví. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel mimo jiné ze zjištění, že rozhodnutím finančního odboru ONV v P. z 25. 11. 1960 přešla nemovitost zapsaná ve vložce č. 5 pozemkové knihy pro kat. území H., tehdy vlastnický patřící dnes již zemřelému Josefu Špačkovi, otci žalobců B) až E), a žalobkyni A) každému v rozsahu 1/2, a to pozemek č. kat. 31 - stavební parcela s domem č. p. 5 a příslušenstvím, tj. stáj, stodola a půda nad obytným stavením, do vlastnictví československého státu a do správy Státního statku P. Proti tomuto rozhodnutí podali J. a V. Š. opravný prostředek, který byl 27. 4. 1961 zamítnut. Na základě protestu prokurátora bylo rozhodnutí z 25. 11. 1960 zrušeno rozhodnutím finančního odboru Národního výboru h. m. P. z 31. 10. 1969. Poté řízení, které se týkalo jen pozemku č. kat. 31 a domu č. p. 5 se stájí a stodolou, skončilo zpětvzetím návrhu Státním statkem h. m. P. Na základě rozhodnutí z 25. 11. 1960, které nabylo právní moci 3. 5. 1961, byl 9. 9. 1961 proveden zápis o změně vlastnictví ve prospěch československého státu - Státního statku h. m. P., a to nejen u nemovitostí, které byly předmětem rozhodnutí z 25. 11. 1960, ale také i u pozemků parcelních čísel 32, 84, 388, 417, 816, 942, 985, 416/1 a 416/10 v kat. úz. H. tehdy rovněž ve vlastnictví J. a V. Š. Žalobci dopisem z 19. 8. 1994 požádali Katastrální úřad P. o provedení opravy zápisu v katastru nemovitostí, pokud jde o označené pozemky, ale vzhledem k tomu, že již bylo s pozemky disponováno jako s pozemky státu, byli katastrálním úřadem odkázáni na řízení před soudem. Jako vlastník pozemku č. kat. 428/1 je v katastru nemovitostí vedena ČR - Školská správa OBV v P., která na návrh žalobců z řízení vystoupila a na její místo vstoupila Městská část P. Žalobci se již domáhali pozemků na základě restitučních zákonů, avšak bezvýsledně. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že účastníci řízení vyjma Městské části P. mají věcnou legitimaci v tomto sporu a že žalobci mají naléhavý právní zájem na požadovaném určení. Jestliže však nebyli úspěšní v rámci uplatnění svých nároků podle speciálních restitučních zákonů, nemohou se svých nároků domáhat podle obecného předpisu určovací žalobou. Dále konstatoval, že pozemky jsou vydrženy, aniž uvedl, kdo a kdy je konkrétně vydržel.

Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 30. března 2001, č. j. 18 Co 2/2001-179, rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Proti svému rozhodnutí připustil dovolání k posouzení otázky, „zda v případě, že žalobci uplatňují nárok na vydání věci podle restitučních předpisů, se mohou současně domáhat určení vlastnictví k téže věci podle předpisů obecných“. Odvolací soud shodně jako soud prvního stupně je toho názoru, „že za situace, kdy žalobci uplatnili své nároky podle zvláštního restitučního předpisu, nemohou se již domáhat určení svého vlastnického práva podle předpisů obecných, konkrétně podle občanského zákoníku“. Svůj názor „opřel o rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 311/98, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod Rc 133/2000“. Podle odvolacího soudu „existence speciálního předpisu vylučuje užití předpisu obecného, na jehož základě by bylo rozhodnuto o určení vlastnictví žalobců k předmětným pozemkům“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Namítají v něm, že rozhodnutí finančního odboru ONV v P. z 25. 11. 1960 se týkalo jen pozemku č. kat. 31 - stavební parcela a domu č. p. 5 s příslušenstvím (tj. stáj, stodola a půda nad obytným stavením), zapsaných v pozemkové knize ve vložce č. 5, v níž však byly zapsány další pozemky, které byly všechny protiprávně odepsány a knihovní vložka byla uzavřena. O předmětných pozemcích podle speciálních předpisů nikdy nebylo rozhodnuto, proto nelze tvrdit, že byli neúspěšní. V restituci jim byl vrácen jen dům s příslušenstvím čili to, čeho se týkalo rozhodnutí z 25. 11. 1960. K vydržení vlastnictví podle původních předpisů, tj. z fyzické osoby na stát, nemohlo dojít. Jsou přesvědčeni o tom, že jejich vlastnictví k pozemkům je vlastnictvím nepřerušeným, a jednání zcizitele je třeba v tomto případě podřadit pod obecné předpisy, přestože k nápravě může dojít i restitucí. Pokud vlastnictví k pozemkům mohlo přejít na stát bez právního důvodu zabráním a disponováním, pak podle žalobců měly soudy postupovat podle § 104 odst. 1 věta druhá OSŘ a věc v tomto případě

postoupit Pozemkovému úřadu Magistrátu h. m. P., který ve věci ohledně sporných pozemků nerozhodl. Navrhli, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaní 2) a 3) se ztotožnili s právním posouzením věci odvolacím soudem a navrhli zamítnutí dovolání.

Žalovaní 1), 4) a 5) se k dovolání nevyjádřili.

Nejvyšší soud jako soud dovolací podle bodu 17. hlavy první části dvanácté zákona č. [30/2000](#) Sb. projednal a rozhodl o dovolání podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. [30/2000](#) Sb. (dále jen „OSŘ“).

Po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnými osobami včas a že je přípustné, přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 OSŘ a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Dovolatelé nenamítali, že v řízení došlo k vadám uvedeným v § 237 odst. 1 OSŘ nebo že řízení je postiženo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241 odst. 3 písm. a) a b) OSŘ], a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by k některé z uvedených vad došlo. Proto dovolací soud dále přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v rozsahu dovolateli uplatněného dovolacího důvodu.

Jestliže odvolací soud neshledal celý svůj rozsudek po právní stránce za zásadně významný a přípustnost dovolání proto vyslovil jen pro určitou právní otázku, je přípustnost dovolání podle § 239 odst. 1 OSŘ ve znění před novelou č. [30/2000](#) Sb. založena pouze pro právní otázky odvolacím soudem označené [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu z 8. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1010/2000, publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaném nakladatelstvím C. H. Beck (dále jen „Soubor“), pod C 184, svazek 2].

Nesprávným právním posouzením věci je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění). O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. že ze správných skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Nejvyšší soud již v rozsudku z 13. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2326/98, publikovaném v Soudních rozhledech č. 7/2000, zaujal právní názor, že „možnost navrhnout podle restitučních předpisů vydání věci, kterou převzal stát bez právního důvodu, nezabavuje vlastníka práva domáhat se ochrany vlastnického práva podle občanského zákoníku“, a v rozsudku z 21. 8. 2000, sp. zn. 22 Cdo 560/99, publikovaném v Právních rozhledech č. 11/2000, názor: „protože zákon č. [87/1991](#) Sb. v části druhé upravuje jiné nároky než občanský zákoník v ustanoveních o ochraně vlastnictví, není mezi ustanoveními § 6 odst. 2 zákona č. [87/1991](#) Sb. a § 126 odst. 1 obč. zák. vylučující vztah předpisu zvláštního k předpisu obecnému“. Ke konkurenci vlastnické žaloby a práva na vydání nemovitosti

podle zákona o půdě se Nejvyšší soud vyjádřil také v rozsudku z 11. 7. 2001, sp. zn. 28 Cdo 779/2001, uveřejněném v Souboru pod C 669, svazek 9, kdy se postavil na stanovisko, že „okolnost, že fyzická osoba může jako osoba oprávněná uplatnit nárok na vydání nemovitosti podle části druhé zákona č. [229/1991](#) Sb. (zákon o půdě), ji nezbavuje možnosti uplatnit žalobu na ochranu vlastnického práva, jestliže k převodu (přechodu) vlastnictví na stát nebo právnickou osobu nedošlo“.

Dále lze odkázat na nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 403/98, publikovaný ve svazku 12 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 156, jehož právní věta zní: „I své době poplatné, často svévolně uplatňované ustanovení § 453 odst. 2 občanského zákoníku, ve znění platném do 31. 12. 1991, stanovilo určitá pravidla, jejichž nedodržení nutně vedlo k tomu, že k přechodu vlastnictví věci na stát nemohlo dojít. Došlo-li tedy k zabránění majetku státem bez právního důvodu, neboť stěžovatelka nepozbyla svůj spoluvlastnický podíl k předmětným nemovitostem, nebránilo nic tomu, aby se svého nároku domáhala žalobou, opírající se o obecné předpisy občanskoprávní. Jinými slovy, existence speciálních restitučních předpisů nevyklučuje v takovém případě postup podle obecného právního předpisu“.

Pokud odvolací soud zmínil rozsudek, který měl být publikován pod č. 133/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, poznamenává se, že v uvedené Sbírce takové rozhodnutí není. Jde o rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 311/98, publikované v časopise Právní rozhledy č. 11/2000.

S výše citovanými rozhodnutími (vyjma posledně uvedeného) se dovolací soud ztotožňuje a dále z nich vychází:

O vylučujícím vztahu zákona zvláštního a zákona obecného lze hovořit jen tam, kde se rozsah úpravy těchto zákonů z hlediska jejich časové, osobní a popř. místní působnosti alespoň do určité míry překrývá a kde jde o úpravu právních vztahů shodné povahy (věcná působnost právních norem). Zákony, které jsou ve vztahu obecného a zvláštního, musí tedy být alespoň v části své úpravy platné a účinné pro stejnou dobu a stejné území a musí upravovat stejná práva a povinnosti týchž subjektů. Zákon č. [229/1991](#) Sb. jeho část druhá (§ 4 až § 16) - neupravuje shodné nároky jako občanský zákoník v ustanovení o ochraně vlastnického práva (§ 126 odst. 1 ObčZ). Dispozice právních norem, upravujících vydání věcí jejich vlastníku subjektem, jenž je drží bez právního důvodu, jsou v obou uvedených právních předpisech (při zčásti se překrývajících hypotézách) rozdílné. Zatímco podle zákona č. [229/1991](#) Sb. může vlastník věci, jež byla státem převzata bez právního důvodu, uplatnit nárok u pozemkového úřadu, aby buď schválil jeho dohodu o vydání věci uzavřenou s povinnou osobou anebo aby rozhodl o vlastnictví věci, podle § 126 odst. 1 ObčZ lze uplatnit podstatně odlišný nárok na vydání věci jiné povahy nebo nárok na určení vlastnického práva ve smyslu § 80 písm. c) OSŘ. Podle toho, jaký nárok oprávněná osoba zvolí, nastávají rozdílné důsledky či možnosti v postavení účastníků právního vztahu. Tak z četných nálezů Ústavního soudu ČR vyplývá výhodnější postavení žalobce v restitučním sporu s osobou povinnou (srov. např. nález Ústavního soudu z 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 154/95, publikovaný pod č. 7 ve svazku 5 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, ke správné interpretaci restitučních zákonů). Uplatnění nároku podle zákona č. [229/1991](#) Sb. je pro osobu k tomu legitimovanou výhodnější též proto, že je ze zákona osvobozena od placení soudních poplatků [viz § 11 odst. 2 písm. i) zákona č. [549/1991](#) Sb., o soudních poplatcích]. Snazší je i uplatnění restitučního nároku pro právní nástupce původního vlastníka, neboť se nemusejí domáhat nejprve určení, že tato věc byla ve vlastnictví původního vlastníka ke dni jeho smrti nebo dodatečného projednání dědictví. Ustanovení restitučních zákonů také subjektům hospodařícím s majetkem státu (povinným osobám) umožňují jednodušší cestu nápravy krivd s ohledem na princip,

že tento majetek mohou zcizovat jen v případě, že jim to právní předpis dovoluje - jistě lépe odůvodní svůj postup odkazem na ustanovení restitučního zákona, než na příliš obecná ustanovení občanského zákoníku. Z těchto důvodů logicky vyplývá, že záleží jen na oprávněné osobě, která může uplatnit restituční nárok z titulu uvedeného v § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. [229/1991](#) Sb., zda tak za výhodnějších podmínek, ovšem ve lhůtách pro to stanovených, učiní podle tohoto zákona anebo podle obecného předpisu kdykoli jindy, avšak za podmínek méně příznivých. Z toho také vyplývá, že zařazení § 6 odst. 1 písm. p) do uvedeného zákona neztrácí smysl.

Z pohledu konkurence obou předpisů za zásadní je nutno považovat, že žalobci se v restitučním řízení ani nemohli úspěšně domáhat vydání pozemků, ale pro překážku jejich vydání (zastavenost) toliko finanční náhrady. U pozemkového úřadu by žalobci s uplatněním práva na určení vlastnictví úspěšní být nemohli.

Konečně z názoru odvolacího soudu by vyplýval nepřijatelný závěr, že uplynutím prekluzivních lhůt uvedených v restitučních zákonech pro uplatnění restitučního nároku se legalizuje okupace věci státem v rozhodném období (od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990) a že ten, kdo je stále vlastníkem věci, o ni bez náhrady přichází. I v době nesvobody (§ 1 zákona č. [480/1991](#) Sb., o době nesvobody) se mohl vlastník věci domáhat u soudu, aby mu stát vydal věc, kterou mu okupoval či zadržoval bez právního důvodu. Umožňovalo mu to ustanovení § 132 či § 489 odst. 1 ObčZ ve znění před novelou provedenou zákonem č. [509/1991](#) Sb. Bylo by paradoxní až protismyslné, aby tuto možnost ochrany vlastnického práva nepodléhající promlčení odňal vlastníkům zákon, jehož účelem má být zmírnění majetkových (a jiných) krivd. Nelze akceptovat, aby mohl někdo nabýt vlastnictví k věci, již se zmocnil okupační mala fide. Tvrzení, že se vlastníkem takových věcí stává jako uchvatitel stát jen proto, že věc nebyla vydána v restitučním řízení, nemá oporu v žádném předpise.

Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a uplatněný dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) OSŘ je naplněn. Dovolací soud proto podle § 243b odst. 1 OSŘ napadený rozsudek zrušil. Jelikož se odvolací soud nezabýval druhým důvodem zamítnutí žaloby, t. j. vydržením sporných pozemků, byla věc vrácena k dalšímu řízení odvolacímu soudu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)